

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 8 września 2025 r.

Pozycja 221

POSTANOWIENIE

z dnia 8 lutego 2023 r.

Sygn. akt Ts 27/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sych,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.M. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 519¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości wniesienia skargi kasacyjnej na wydane postanowienie przez sąd drugiej instancji, oddalające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania w sprawie, w której przysługiwałaby skarga kasacyjna w przypadku wznowienia postępowania”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 519¹ § 1 w związku z art. 409 w związku z art. 13 § 2 w związku z art. 398¹ § 1 ustawy powołanej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „występuje nierówność cywilnoprawna pomiędzy skargą o wznowienie postępowania a pozwem jako środkami ochrony praw podmiotowych, podczas gdy skarga ma spełniać warunki formalne pozwu oraz jest obarczona dodatkowymi wymogami formalnymi, w tym terminem prekluzyjnym”, z art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji;
- 3) art. 394¹ § 1 ustawy powołanej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na wydane postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania w sprawie, w której przysługiwałaby skarga kasacyjna w przypadku wznowienia postępowania”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 w związku z art. 77 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 9 lutego 2022 r. (data nadania) M.M. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru,

wystąpiła z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia, sformułowanym na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca, jako spadkobierczyni po swoim ojcu, którego nieruchomości i spółki w czasie II wojny światowej znalazły się pod nadzorem okupanta niemieckiego, a następnie zostały bezprawnie – jej zdaniem – znacjonalizowane mocą postanowienia Sądu Powiatowego w P. z 19 stycznia 1970 r. (sygn. akt [...]), 19 lutego 2021 r. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego tym postanowieniem.

Sąd Rejonowy w P. I Wydział Cywilny (dalej: sąd rejonowy) postanowieniem z 20 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]) na podstawie art. 410 § 1 w związku z art. 13 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.) odrzucił skargę jako wniesioną po upływie przepisanej terminu. W uzasadnieniu postanowienia sąd rejonowy wskazał, że „zgodnie z art. 407 § 1 k.p.c. skargę wnosi się w terminie trzymiesięcznym a termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji – od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy” (s. 1-2 uzasadnienia). Jak podkreślono w powołanym postanowieniu, aplikantowi adwokackiemu działającemu z upoważnienia radcy prawnego umocowanego przez skarżącą udostępniono 29 marca 2016 r. akta sprawy o sygn. [...]. Sąd rejonowy uznał więc, że skoro pełnomocnik skarżącej już 29 marca 2016 r. zapoznał się z aktami sprawy, to co najmniej od tego dnia należy liczyć trzymiesięczny termin wniesienia skargi o wznowienie. Z uwagi na powyższe nie podzielił twierdzenia skarżącej, że o postanowieniu wydanym w sprawie o sygn. [...] dowiedziała się dopiero 19 listopada 2021 r. Tym samym, w ocenie sądu rejonowego, doszło do naruszenia 3-miesięcznego terminu prekluzyjnego.

Zaskarżając powyższe postanowienie zażaleniem z 7 czerwca 2021 r. skarżąca podniosła, że aplikant adwokacki przeglądający akta nie był należycie umocowany. Upoważnienie do przeglądania akt dotyczyło bowiem innych nieruchomości i swoim zakresem różniło się od właściwego pełnomocnictwa udzielonego 19 listopada 2020 r.

Sąd Okręgowy w W. XXVII Wydział Cywilny Odwoławczy (dalej: sąd okręgowy) postanowieniem z 30 sierpnia 2021 r. (sygn. akt [...]) oddalił zażalenie skarżącej.

Powyższe orzeczenie wraz z uzasadnieniem doręczono pełnomocnikowi skarżącej 9 listopada 2021 r. Skarżąca poinformowała również, że od postanowienia sądu okręgowego nie wniosła nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Zgodnie bowiem z aktualnym orzecznictwem Sądu Najwyższego nie podlega ono zaskarżeniu, gdyż od postanowienia o oddaleniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania skarga kasacyjna nie przysługuje. Jak wskazała skarżąca, uzasadnione jest zatem twierdzenie, że spełniła warunek wyczerpania drogi prawnej.

2. Art. 519¹ § 1 i art. 394¹ § 1 k.p.c., wskazanym jako przedmiot zaskarżenia w punkcie pierwszym i trzecim *petitum* skargi, zarzucono brak określonych środków zaskarżenia.

W wypadku art. 519¹ § 1 k.p.c. skarżąca wiąże naruszenie swoich konstytucyjnych praw z brakiem możliwości wniesienia skargi kasacyjnej na postanowienie sądu drugiej instancji, oddalające zażalenie na postanowienie wydane przez sąd pierwszej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania w sprawie, w której przysługiwałaby skarga kasacyjna w przypadku wznowienia postępowania. W związku z tym art. 519¹ § 1 k.p.c. w tym zakresie skarżąca zarzuciła naruszenie z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Podniosła, że również w odniesieniu do postępowań nadzwyczajnych obowiązkiem ustawodawcy jest wprowadzenie regulacji, które zapewnią obywatelowi bezpieczeństwo prawne w zakresie prawa do sądu, wyrażające się nie tylko w prawie wszczęcia postępowania, ale również w prawie uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia, zgodnie z zasadami sprawiedliwości.

Nieco inaczej został sformułowany zakres zaskarżenia w odniesieniu do art. 394¹ § 1 k.p.c. Skarżąca zarzuciła mu brak możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania w sprawie, w której przysługiwałaby skarga kasacyjna w przypadku wznowienia postępowania. Zakwestionowany przepis, w zakresie wskazanym w *petitum* skargi, narusza w ocenie skarżącej art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 w związku z art. 77 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji. W konsekwencji prowadzi bowiem do pozostawienia w obrocie prawnym rozstrzygnięć wadliwych, co jest nie do zaakceptowania w świetle prawa do sądu i ochrony bezpieczeństwa prawnego. Podniosła, że możliwość wniesienia takiego zażalenia była częściowo dopuszczalna przed wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469).

Przepisom zakwestionowanym związkowo w punkcie drugim *petitum* skargi, tj. art. 519¹ § 1 w związku z art. 409 w związku z art. 13 § 2 w związku z art. 398¹ § 1 k.p.c. – w zakresie w nim wskazanym – skarżąca zarzuciła naruszenie art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji. Podniosła, że „w przypadku wydania przez sąd pierwszej instancji postanowienia odrzucającego pozew, które to następnie postanowienie zostanie utrzymane w mocy przez sąd drugiej instancji (poprzez oddalenie zażalenia) – stronie pokrzywdzonej będzie przysługiwało prawo do złożenia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego, jeśli przedmiot sprawy zalicza się do katalogu spraw kasacyjnych”. Natomiast w tożsamej sytuacji w postępowaniu wznowieniowym stronie pokrzywdzonej nie przysługuje prawo do złożenia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego, nawet jeśli przedmiot sprawy zalicza się do katalogu spraw kasacyjnych.

3. Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządzeniem z 30 marca 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 6 kwietnia 2022 r.) wezwał skarżącą do doręczenia czterech kompletnych wydruków z księgi wieczystej wskazanych w załączniku nr 4 i 5 do skargi.

Skarżąca wykonała zarządzenie, doręczając 8 kwietnia 2022 r. (data nadania) wskazane załączniki do skargi.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub jest oczywiście bezzasadna.

2. Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Ma ona gwarantować, że obowiązujące w systemie prawa akty normatywne nie będą stanowiły źródła ich naruszeń. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji skarga konstytucyjna inicjuje procedurę, której celem jest zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę ostatecznego orzeczenia o prawach skarżącego. Należy przy tym podkreślić, że szczególny charakter tego środka ochrony oznacza, że jego wniesienie jest dopuszczalne dopiero wówczas, gdy w konkretnej sprawie skarżącego zastosowanie zaskarżonej normy jako podstawy ostatecznego rozstrzygnięcia doprowadziło do niedopuszczalnego pogwałcenia konstytucyjnych wolności lub praw.

Merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej jest zatem uzależnione od spełnienia warunków wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i przepisów ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

3. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego rozpatrywana skarga konstytucyjna nie spełnia powyższych wymagań.

3.1. Kwestionując zgodność z Konstytucją art. 519¹ § 1 k.p.c. w zakresie wskazanym w *petitum* skargi, skarżąca wyjaśniła, że wyczerpała wszystkie przysługujące jej zwyczajne środki zaskarżenia. Od postanowienia Sądu Rejonowego w P. I Wydział Cywilny (dalej: sąd rejonowy) z 20 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]) złożyła zażalenie, które zostało oddalone postanowieniem Sądu Okręgowego w W. XXVII Wydział Cywilny Odwoławczy (dalej: sąd okręgowy) z 30 sierpnia 2021 r. (sygn. akt [...]). Z uwagi na brak nadzwyczajnych środków zaskarżenia skarżąca nie wniosła skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.

W związku z powyższym Trybunał stwierdził, że skarżąca nie legitymuje się orzeczeniem ostatecznym, które zostało wydane na podstawie zakwestionowanego przepisu i odmawiałoby jej prawa do wniesienia skargi kasacyjnej. Skarżąca, wskazując na ostateczny charakter postanowienia sądu okręgowego, przywołała postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 13 grudnia 2017 r. o sygn. Ts 124/17 (OTK ZU B/2018, poz. 72), w którym Trybunał odmówił nadania dalszego biegu skardze właśnie dlatego, że skarżący nie wniósł skargi kasacyjnej, a tym samym nie posiadał orzeczenia o charakterze ostatecznym, z którego wynikałoby, że doszło do zamknięcia drogi prawnej. Zażalenie na to postanowienie nie zostało uwzględnione (zob. postanowienie TK z 27 marca 2018 r., OTK ZU B/2018, poz. 73). Mimo to skarżąca wyciągnęła z niego błędny wniosek, skupiając się wyłącznie na przesłance wyczerpania drogi prawnej. Uwadze skarżącej umknął natomiast inny istotny warunek niezbędny do skutecznego zainicjowania postępowania w trybie skargi konstytucyjnej, jakim jest legitymowanie się orzeczeniem, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Postanowienie sądu okręgowego, wskazane przez skarżącą jako orzeczenie mające w jej sprawie ostateczny charakter, dotyczyło oddalenia zażalenia na postanowienie sądu rejonowego odrzucające skargę jako wniesioną po upływie przepisanej terminu. Nie rozstrzygało natomiast o możliwości wniesienia skargi kasacyjnej na postanowienie sądu drugiej instancji, oddalające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Art. 519¹ § 1 k.p.c. nie był zatem podstawą orzeczenia wskazanego przez skarżącą jako ostateczne.

W orzecznictwie Trybunału wyjaśniano w tym kontekście, że gdy przedmiotem skargi konstytucyjnej jest przepis, z którego wynika, że w danym przypadku środek zaskarżenia nie przysługuje, należy mimo to wnieść taki środek, aby uzyskać rozstrzygnięcie wydane w oparciu o normę prawną, która wyłącza możliwość zaskarżenia orzeczenia (zob. postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35, podzielane także w najnowszym orzecznictwie Trybunału – por. np. postanowienie z 12 maja 2021 r., sygn. SK 114/20, OTK ZU A/2021, poz. 26).

W świetle art. 77 ust. 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK do skutecznego wniesienia skargi konstytucyjnej niewystarczające jest wskazanie, że przepisy zaskarżonej regulacji ustawowej nie przewidują możliwości wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia lub że jest ona wprost wyłączona. Dla potwierdzenia naruszenia przysługujących skarżącemu wolności lub praw niezbędne jest uzyskanie ostatecznego orzeczenia, które będzie potwierdzało to wyłączenie.

W odniesieniu do analizowanego zarzutu skarżąca nie wywiązała się z tego obowiązku. Skarga konstytucyjna w tym zakresie ma charakter abstrakcyjny, a więc nie spełnia wymagań określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

3.2. Konsekwencją odmowy nadania dalszego biegu skardze w odniesieniu do art. 519¹ § 1 k.p.c., w zakresie wskazanym w punkcie pierwszym *petitum* skargi, jest brak możliwości nadania jej biegu co do drugiego zarzutu, dotyczącego niezgodności art. 519¹ § 1 w związku z art. 409 w związku z art. 13 § 2 w związku z art. 398¹ § 1 k.p.c. z art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Zaskarżony w punkcie drugim *petitum* skargi art. 519¹ § 1 k.p.c. został wskazany jako główny przedmiot kontroli, pozostałe przepisy zostały powołane jako związkowe. Jednak z przepisów, które powołane zostały w związku z art. 519¹ § 1 k.p.c., nie wynika nowa treść normatywna, tworząca nową jakość odróżniającą ją od przedmiotu zaskarżenia wskazanego w punkcie pierwszym *petitum* skargi. Nadal istotą zarzutu pozostaje brak możliwości wniesienia skargi kasacyjnej w sytuacji opisanej przez skarżącą. Przywołane związkowo przepisy odnoszą się do wymagań skargi o wznowienie postępowania (art. 409 k.p.c.) i dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym (art. 398¹ § 1 k.p.c.). Zostały one powołane jedynie w celu wykazania podobieństw – jeżeli chodzi o wymagania – między skargą o wznowienie postępowania a pozwem i niedopuszczalnym, zdaniem skarżącej, różnicowaniem w zakresie możliwości wniesienia skargi kasacyjnej.

Również i w tym wypadku Trybunał stwierdził brak realnego i aktualnego naruszenia konstytucyjnych praw i wolności skarżącej. Niewniesienie skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego powoduje, że także drugi zarzut nabiera charakteru abstrakcyjnego.

3.3. Brak rozstrzygnięcia, w którym sąd orzekł ostatecznie o prawach lub wolnościach skarżącej na podstawie zakwestionowanego przepisu jest również przesłanką odmowy nadania dalszego biegu skardze w odniesieniu do zarzutu podniesionego w punkcie trzecim *petitum* skargi. Jak wskazała skarżąca, w systemie prawnym powinna istnieć możliwość złożenia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie odrzucające skargę o wznowienie postępowania (s. 29 skargi). Natomiast w obecnym stanie prawnym skarżąca pozbawiona jest takiej możliwości, co powoduje sprzeczność z prawem do sądu, potrzebą ochrony bezpieczeństwa prawnego i niemożnością akceptacji pozostawania w obrocie prawnym orzeczeń wadliwych (s. 29 skargi). Zażalenie takie dopuszczał uchylony art. 394¹ § 2 k.p.c., gdy sprawa należała do tzw. spraw kasacyjnych oraz gdy postanowienie o odrzuceniu zostało wydane przez sąd apelacyjny.

Rekonstrukcja zarzutu z punktu trzeciego *petitum* skargi w oparciu o argumentację przytoczoną w jej uzasadnieniu prowadzi do wniosku, że skarżąca dopatruje się naruszenia swoich konstytucyjnych praw w braku możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania także w sytuacji, gdy zostało ono wydane w pierwszej instancji przez sąd rejonowy. Z uwagi bowiem na *quasi* indywidualny charakter skargi konstytucyjnej należało uwzględnić stan prawny i faktyczny, jaki miał miejsce w sprawie skarżącej. Jedynym postanowieniem o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania było postanowienie wydane w pierwszej instancji przez sąd rejonowy z 20 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]). W związku z tym Trybunał uznał, że skuteczne zainicjowanie postępowania w niniejszej sprawie mogłoby dotyczyć wyłącznie żądania zbadania zgodności z Konstytucją braku możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu rejonowego o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Postępowanie takie, ze względu na wspomniany *quasi* indywidualny charakter skargi konstytucyjnej, nie mogłoby natomiast obejmować tego typu postanowień wydanych przez sądy wyższej instancji.

W tym celu skarżąca musiałaby jednak wnieść zażalenie do Sądu Najwyższego. Dla spełnienia przesłanek warunkujących merytoryczne rozpatrzenie skargi konstytucyjnej powinna uzyskać rozstrzygnięcie, którego treścią byłoby odrzucenie wniesionego środka zaskarżenia. Doszłoby tym samym do konkretyzacji jej sytuacji prawnej, co uzasadniałoby

przyjęcie tezy o wystąpieniu aktualnego i konkretnego naruszenia przysługujących jej praw konstytucyjnych, których ochrony domaga się w trybie wniesionej skargi konstytucyjnej.

Tymczasem skarżąca tego nie uczyniła, lecz, jak wyżej wskazano, skorzystała z przysługującego jej środka zaskarżenia i na podstawie art. 394 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. złożyła jedynie zażalenie na postanowienie sądu rejonowego do sądu okręgowego w Warszawie. Nie spełniła tym samym warunków wymaganych w wypadku zakwestionowania braku środków zaskarżenia skargą konstytucyjną.

W związku z powyższym, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, rozpoznawanej skardze należało odmówić nadania dalszego biegu.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.